

พัฒนาการของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทย

THE DEVELOPMENT OF THE PARTICLES “/lâw/ and “/làʔ/” IN THAI

ภัศร์วีรณัฐ เอี่ยมสอาด¹, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และ เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา

Bhasrvarin Iamsa-ard, Wilaisak Kingkham and Methawee Yuttapongtada

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Humanities Kasetsart University

Email: arpond.ia@ku.th¹

Received 26 March 2022; Revised 14 June 2022; Accepted 29 June 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย - ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) การจัดเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งออกเป็น 25 ทศวรรษ จำแนกหมวดคำโดยการใช้กรอบประโยคทดสอบ (Phanupong, 1995) และเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า “เล่า” เป็นคำเดียวที่เป็นคำเนื้อหา ประเภทคำกริยา สมัยสุโขทัยปรากฏเพียงหน้าที่เดียว คือ คำลงท้าย สมัยอยุธยาและสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 มี 3 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำและคำลงท้าย สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นไป มี 5 หน้าที่ คือ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำ วลีตายตัว นามวลีแปลง และคำลงท้าย คำว่า “ละ” ปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 ทำหน้าที่เป็นคำลงท้าย และสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน มีหน้าที่เพิ่มอีกประการหนึ่ง คือ วลีตายตัว ในด้านความหมาย คำว่า “เล่า” เป็นเพียงคำเดียวที่มีความหมายประจำ คือ ‘พูด, บอกให้ผู้อื่นฟัง’ ทั้งยังมีความหมายทางไวยากรณ์ และวัจนปฏิบัติเช่นเดียวกับคำว่า “ละ” ได้แก่ ความหมายแสดงการบอกเล่า การชี้แจง ความรู้สึก การเกิดซ้ำ ความหมายเหตุผล การเริ่มต้น และการยุติ

คำสำคัญ : เล่า, ละ, คำลงท้าย, พัฒนาการ

Abstract

The objectives of this research were to study the functions and meanings of the particles “/lâw/” and “/làʔ/” in Thai since the Sukhothai period to the reign of King Rama IX-the present day). (B.E. 2564) The data collection was divided into 3 periods, namely: 1) the Sukhothai period 2) the Ayutthaya period, and 3) the Rattanakosin period. The Rattanakosin period was divided into 25 decades. “/lâw/” and “/làʔ/” were classified by sentence test frame (Phanupong, 1995) and semantic criteria.

The research revealed that /lâw/ is the only word that is a content word, a verb type. In the Sukhothai period, there appeared to be only one function; the particle. The Ayutthaya period and the reign of King Rama III, /lâw/ had three functions; verbs, compounding, and particles. From the reign of King Rama IV onwards, there are five functions: verbs, compounding, fixed phrases, nominalization, and particles. The first of /lâw/ appeared during the reign of King Rama IV–V as the particle. And from the reign of King Rama IX to the present day, there has been another function: a fixed phrase. In terms of meaning, the word /lâw/ is the only one that has a content meaning: 'speak, tell others.' Moreover, /lâw/ has grammatical and practical meanings like /lâw/ namely affirmative meaning, instructive meaning, expressive meaning, repetitiveness meaning, cause-effect meaning, initiation meaning, and cessation meaning.

Keywords: /lâw/, /lâw/, particles, development

บทนำ

คำลงท้าย เป็นคำที่ปรากฏอยู่ท้ายสุดของประโยค หรืออาจปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายส่วนของประโยค (Phanupong, 1995) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2013) นิยามความหมายของคำลงท้ายไว้ว่า คำที่เขียนไว้ท้ายจดหมายก่อนลงชื่อ เป็นความหมายของคำลงท้ายที่ใช้ในจดหมายหรือหนังสือราชการซึ่งสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ และไม่ใช้ความหมายทางไวยากรณ์ อาจกล่าวได้ว่า คำลงท้ายทางไวยากรณ์เป็นคำวิเศษณ์ประเภทหนึ่ง อาทิ คำว่า “นะ” เป็นคำวิเศษณ์ทำหน้าที่ประกอบท้ายคำอื่น บอกความเชิงอ่อนวอน บังคับ หรือเน้นให้หนักแน่น เป็นต้น

ลักษณะพิเศษของคำลงท้ายในภาษาไทย คือ สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม ใช้แสดงความรู้สึก ความสนิทสนม และระดับความอาวุโส (Phanupong, 1995) เป็นหน่วยคำที่ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งต้นกริยาวลีได้ ทั้งยังแสดงสถานะทางไวยากรณ์ เช่น การณ์ลักษณะ ทศนคติของผู้พูด (Thomson, 1965) ซึ่งคำลงท้ายมีบทบาทสูงต่อความหมายโดยรวมของประโยคด้วย

คำลงท้าย “เล่า” เป็นคำที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2013) กำหนดให้เป็นคำกริยาซึ่งเป็นคำเนื้อหา ชนิดหนึ่ง มีความหมายว่า พูดหรือบอกเรื่องราวให้ผู้อื่นฟัง ข้อสังเกตสำคัญของคำกริยา “เล่า” คือ ความหมายของคำกริยา “เล่า” มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปสู่คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” หรือไม่ หากสัมพันธ์กันทางภาษาย่อมแสดงให้เห็นว่าคำดังกล่าวเป็นคำหลายหน้าที่ อันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทุกภาษา

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การปรากฏใช้ของ “เล่า” และ “ละ” มีลักษณะแปรผกผันกัน กล่าวคือ คำลงท้าย “เล่า” พบใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาในหลายปริบท ดังข้อมูลภาษาจากไตรภูมิภคา เช่น “...ชื่อภุม ๓ อันนั้นเล่า อันนี้ ชื่อว่าภุม อันนี้ชื่อว่าภุม อันนี้ชื่อว่าภุม” (Fine Arts Department, 2012) แต่เมื่อเข้าสู่สมัยปัจจุบันพบว่า คำลงท้าย “ละ” ปรากฏแทนที่ในตำแหน่งเดียวกัน เช่น “ถ้าไม่ยากคบบกับใครก็ต้องรู้จักปฏิเสธให้เด็ดขาด ไม่อย่างนั้นมันก็คิดว่ามีความหวังอยู่นั้นละ” (Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007) คำลงท้าย “เล่า” มีลักษณะจำเพาะมากขึ้น มักพบเป็นคำลงท้ายใน

การเขียนบรรยายหรือพรรณนา เช่น “ชีวิตของนิตร่วมกับกิตติมาน ก็จะมีภาวะใดในโลกที่น่าจะเป็นสุขยิ่งกว่าเล่า” (Thepayasuwan, 1977) นอกจากนี้ Panthumetha (2015) เรียกคำลงท้ายว่า “คำบอกมาลา” โดยกล่าวถึงคำบอกมาลา “ละ” ว่า คำดังกล่าวใช้ในประโยคคำถาม ผู้พูดต้องการทราบคำตอบ หรือใช้ในประโยคบอกให้ทำ มักเป็นการสั่งห้ามล่วงหน้าแม้เหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น เช่น “หนูไม่ว่าอะไรที่ยายจะว่าเราโง่ แต่ว่าหนูต้องการให้คนฉลาดสอนคนโง่ หนูยังงั้นละ” “รู้อย่างนี้ แล้วก็อย่าบอกใครละ” (Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

อย่างไรก็ตามยังไม่มีการวิจัยใดศึกษาพัฒนาการคำลงท้าย “ละ ละ เล่า แหละ” ในด้านหน้าที่และความหมายตามการศึกษาเชิงประวัติและการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โดยใช้ข้อมูลเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย-ปัจจุบัน เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านหน้าที่และความหมายของคำลงท้ายข้างต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการทางหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย - ปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคำลงท้าย

ประเด็นเกี่ยวกับคำลงท้ายจากนักภาษาศาสตร์ท่านอื่น ๆ สามารถสรุปได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ตำแหน่งของคำลงท้าย แนวคิดของ Phanupong (1995) อธิบายว่า คำลงท้าย ปรากฏอยู่ที่ท้ายสุดของประโยค หรืออาจปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายส่วนของประโยค อาจมีหลายรูป โดยแตกต่างกันตามเสียงวรรณยุกต์หรือความสั้นยาวของสระ นิยามที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งเป็นนิยามที่ใกล้เคียงกับ “คำอนุภาค” ของ Prasitrattasinthu (2010) “คำบอกมาลา” ของ Panthumetha (2015) และ “คำท้ายประโยค” (Varotsikkhadit, 1999) นอกจากนี้นิยามคำลงท้ายของ Prasitrattasinthu (2010) ยังรวมถึงคำที่ปรากฏตำแหน่งหน้าสุดของข้อความ เช่น ไชโย แหม อีกด้วย

2. ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย คำลงท้ายเป็นคำที่ให้ความหมายเชิงไวยากรณ์ กล่าวคือใช้แสดงความสุภาพ ความสนิทสนม หรือฐานะทางสังคม (Phanupong, 1995) มักให้ความหมายเชิงนามธรรมหรือแสดงข้อมูลทางไวยากรณ์ เช่น การณ์ลักษณะ ทศนคติของผู้พูด Panthumetha (2015) อธิบายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้ายหรือ “คำบอกมาลา” ไว้อย่างละเอียดโดยเป็นคำที่ใช้ในภาษาพูด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ Panthumetha (2015) ไม่กล่าวถึงคำลงท้าย “เล่า” สันนิษฐานว่าอาจเป็นคำลงท้ายที่ปรากฏใช้น้อยในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งควรศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำตามไวยากรณ์ โครงสร้างและหมวดคำลงท้าย

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกและจำแนกเอกสาร การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติ ดังนั้นจึงเก็บข้อมูลภาษาตั้งแต่สมัยสุโขทัย- ปัจจุบัน โดยแบ่งช่วงเวลาและคัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ก. การแบ่งช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เก็บข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัย- ปัจจุบันต่อเนื่องกันเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคำลงท้าย โดยแบ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา (รวมสมัยธนบุรี) และสมัยรัตนโกสินทร์ อย่างไรก็ตามสมัยรัตนโกสินทร์เป็นระยะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อปริมาณเอกสาร และพลวัตทางภาษา ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงเวลาในสมัยรัตนโกสินทร์โดยการใช้ทศวรรษ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2330 (พ.ศ. 2325 - 2329) - 2560 (พ.ศ. 2560 - 2564)

ข. การแบ่งประเภทเอกสารที่ใช้เก็บข้อมูล เอกสารที่ใช้เก็บข้อมูลประกอบด้วยประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารสมัยสุโขทัย ศึกษาจารึกที่จารึกด้วยภาษาไทยทุกหลัก เอกสารสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วยเอกสารที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ เอกสารที่มีลักษณะเป็นจดหมายหรือมีการโต้ตอบกัน เอกสารการปกครอง เอกสารวิชาการ เอกสารบันเทิงคดี และเอกสารประเภทรวมเรื่อง ข้อมูลภาษาในสมัยรัตนโกสินทร์มีจำนวนมาก ผู้วิจัยคัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย การแบ่งช่วงเวลาในสมัยดังกล่าวโดยการใช้ระบบทศวรรษ ทำให้กระจายการเก็บเอกสารได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพิจารณาจากปัจจัยทางสังคมร่วมด้วย เนื่องจากตั้งแต่ทศวรรษที่ 2370 เป็นต้นไป มีวิวัฒนาการด้านการพิมพ์ ส่งผลต่อจำนวนเอกสาร ประชาชนสามารถเข้าถึงคลังข้อมูลหรือความรู้จากหนังสือได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตกในทศวรรษ 2410 เป็นต้นมา ดังนั้นเอกสารที่ถูกเลือกหลังทศวรรษที่ 2370 จึงมีจำนวนมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2540 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ

ค. หลักเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ต้องเป็นเอกสารประเภทร้อยแก้วเท่านั้น เป็นเอกสารที่ต้นฉบับใช้ภาษาไทยและเอกสารแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย การใช้เอกสารแปลจากภาษาต่างประเทศเนื่องจากคำลงท้ายเป็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทย ซึ่งผู้แปลมักใช้คำลงท้ายประกอบบริบทต่าง ๆ ในงานแปลด้วย เป็นเอกสารที่สามารถอ่านได้ชัดเจน และตีพิมพ์แล้วเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ปรากฏในเอกสารที่คัดเลือกไว้ รวมถึงเก็บข้อมูลคำที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นคำเนื้อหาของคำลงท้ายข้างต้น โดยคำลงท้าย “ละ ละเล่า แหละ” จะต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของชื่อเฉพาะหรือเป็นหน่วยคำไม่อิสระที่ไปประกอบกับหน่วยคำอื่น เช่น ละอู ละมั่ง เป็นต้นคัดลอกข้อมูลภาษาพร้อมบริบทที่ปรากฏ และบันทึกรายละเอียดของข้อมูล ได้แก่ ชื่อหนังสือ เลขหน้า หรือชื่อบทหรือตอน กรณีที่เก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลเป็นออนไลน์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกหมวดคำของคำว่า “เล่า” และ “ละ” โดยใช้กรอบประโยคทดสอบ (Phanupong, 1995) ร่วมกับเกณฑ์อรรถศาสตร์วิเคราะห์การปรากฏร่วมในบริบท และวิเคราะห์หน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ”

ผลการวิจัย

กระบวนที่ 1 คำว่า “เล่า” ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำว่า “เล่า” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป มีความหมายว่า พูด, บอกให้ผู้อื่นฟัง คำกริยา “เล่า” มี 4 โครงสร้าง ดังนี้

โครงสร้างที่ 1 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) : คำกริยา “เล่า” ปรากฏเป็นคำกริยาหลักของประโยคในโครงสร้างกริยาเดี่ยวหรือหน่วยสร้างกริยาเรียงก็ได้ โครงสร้างนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 - 3 เป็นต้นไป ดังตัวอย่าง

(1) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว... แต่ถึงไปก็อาจจะเล่าไม่ถูกเช่นกัน...

(Rangsit, 1969)

โครงสร้างที่ 2 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) + [หน่วยกรรม]_{ต.} : ปรียบทึ้นคำกริยา “เล่า” จัดเป็นกริยากรรม เนื่องจากมีหน่วยกรรมรองรับ ซึ่งเป็นหน่วยกรรมตรง คำกริยา “เล่า” อยู่ในโครงสร้างกริยาเดี่ยวหรือหน่วยสร้างกริยาเรียงก็ได้ ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นต้นไป ดังตัวอย่าง

(2) สักยามหนึ่งให้ป่าโสมเล่า[นิทาน]_{ต.} เรานอนหลับ.

(Maha Vajirunhis, 2007)

โครงสร้างที่ 3 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) + [หน่วยกรรมของบุพบท]_{บ.} : ปรียบทึ้นคำกริยา “เล่า” ปรากฏร่วมกับคำบุพบท เช่น ใน ถึง ที่ ตาม ด้วย เป็นต้น หน่วยที่ปรากฏหลังคำบุพบทจัดเป็นหน่วยกรรมของบุพบท พบตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นต้นไป ดังตัวอย่าง

(3) หาผู้ใดว่ากล่าวความชอบไม่ จึงเพนทหารเลวอยู่ณี่ กองซุนจ้างจิงเล่า [ในหนังสือรับสั่ง]_{บ.} ...

(Phraklang (Hon), 1972)

โครงสร้างที่ 4 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) + [อนุพากย์]_{อนุ.} : ปรียบทึ้นคำกริยา “เล่า” ปรากฏร่วมกับอนุพากย์ 2 ชนิด ได้แก่ อนุพากย์นามและอนุพากย์วิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

(4) โจรจันท์เล่า [ว่า เวลา รวยยามหนึ่งท่านเอาตัวไปที่ศาลอำเภอ]_{อนุ.น.} ตัวท่านนั่งเก้าอี้อยู่ที่โต๊ะ...

(สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545)

(5) จึงเอาเรื่องที่เที่ยวตามอำเภอใจมารวมเล่าเสียในตอนนี้ รอเรื่องเที่ยวด้วยได้รับเชิญไว้เล่า [เมื่อข้ากลับ]_{อนุ.วิ.}

(Damrong Rajanuphap, 1946)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำว่า “เล่า” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

1. คำกริยา “เล่า” จะปรากฏร่วมกับหน่วยประธานที่เป็นบุคคลเสมอ ข้อมูลภาษาในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน พบหน่วยประธานที่ไม่ใช่มนุษย์ แสดงให้เห็นถึงการปรากฏใช้ในบริบทที่หลากหลายขึ้น ดังตัวอย่าง

(6) ในขณะที่เอกสารล้านนาเล่าเรื่องอย่างละเอียดว่า พระเจ้าติโลกราชได้เมืองในลุ่มแม่น้ำน่าน...

(Matichon, 2017)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า หน่วยประธาน “เอกสารล้านนา” เป็นการกล่าวถึงเอกสารทางประวัติศาสตร์ในภาพรวม เอกสารบางประเภทอาจไม่ปรากฏนามผู้แต่ง หรือผู้ใช้ภาษาต้องการชี้เฉพาะที่ข้อมูลในเอกสารเป็นหลักมากกว่าการระบุผู้เขียนเอกสาร

2. การขยายความหมายของคำกริยา “เล่า” จากเดิมมีความหมายเกี่ยวกับการพูดหรือบอกขยายความหมายไปสู่การเขียนเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ปรากฏในบริบทที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “บอก” ให้อีกฝ่ายรับทราบข้อมูล แต่ใช้การเขียนเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ดังตัวอย่าง

(7) ถึงที่ประทับบ่าย ๕ โมงกว่า เสวยพระสุธารสเสด็จก็เตรียมแต่งพระองค์เสด็จงานบ้านท่านเศรษฐีแก้มิสเตอร์และมิสซิดลิลสิงห์ ดังที่เล่าแล้วในจดหมายฉบับก่อน

(Rangsit, 1969)

กระสวนที่ 2 คำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐานในการประสมคำ คำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐานในการประสมคำ พัฒนาจากคำกริยา “เล่า” แบ่งออกเป็น 3 โครงสร้างตามลักษณะของหน่วยคำอิสระ

โครงสร้างที่ 1 คำซ้อน : ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป คำว่า “เล่า” สามารถปรากฏเป็นส่วนต้นของส่วนสุดท้ายในส่วนมูลฐานของคำซ้อนก็ได้ ดังนี้

1. **เล่าเรียน** : คำซ้อน “เล่าเรียน” ปรากฏสมำเสมอตั้งแต่สมัยอยุธยา ทำหน้าที่เป็นกริยา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2013) นิยามความหมายของ “เล่าเรียน” ไว้ส่วนหนึ่ง ว่า “ท่องบ่น เช่น เล่าเรียนคาถาอาคม” เป็นความหมายที่ตรงกับความหมายแก่นของทั้งสองคำ อย่างไรก็ตาม คำซ้อน “เล่าเรียน” ในสมัยรัชกาลที่ 9 ถึง ปัจจุบัน เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยหมายถึง ศึกษาหาความรู้

2. **เล่าลือชาและเล่าลือ** : “เล่าลือชา” หรือ “เล่าลือชาปรากฏ” หมายถึง ‘เป็นที่นิยม’ ซึ่งคำซ้อนดังกล่าวมีความหมายตรงกับ “ลือชา” แม้ว่าจะมีคำกริยา “เล่า” ปรากฏเป็นส่วนต้นของส่วนมูลฐานก็ตาม ทั้งนี้ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 ปรากฏอักขรวิธีของคำว่า “ลือ” โดยการใช้รูป “ฎ” ซึ่ง Caswell & Chandler (2001) นิยามความหมายของ “ลือ” (ลือ) หรือ “ฎ” หมายถึง “ความเขาเล่ากันต่อ ๆ มากก็เรียกว่าลือข่าวมาเหมือนคำพูดว่าเขาลือมาว่าเป็นอย่างนั้น ลางทีก็ใช้ฎอย่างนี้ตามจะใช้” โดยมีความหมายใกล้เคียงกับ “เล่า” ตามพจนานุกรมฉบับดังกล่าว คือ “เล่านั้นคือบอกซึ่งถ้อยความเปนต้น” ดังนั้น “เล่าลือ” หรือ “เล่าฎ” จึงจัดเป็นคำซ้อน หมายถึง เล่าหรือบอกเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปทั่วหรือตรงกับความหมายปัจจุบัน คือ แพร่ข่าวไปทั่ว

3. **เล่าขาน** : คำซ้อน “เล่าขาน” ทำหน้าที่เป็นกริยา เกิดจากหน่วยคำอิสระ “เล่า” และ “ขาน” หมายถึง ออกเสียงพูดหรือตอบ (The Royal Institute, 2013) ความหมายหลักของคำซ้อน “เล่าขาน” จะปรากฏที่คำว่า “เล่า” อย่างไรก็ตามเกิดการขยายความหมายเพื่อใช้กับเรื่องที่ถูกรับฟังในแต่ละช่วงเวลา เช่น

(8) ...เป็นเรื่องที่เล่าขานกันมากในหมู่ชาวบ้าน เพราะพ่อของเขามีลูกสาวตอนอายุเกือบแปดสิบ

(Jarungkitanan, 2008)

4. **บอกเล่า** : คำซ้อน “บอกเล่า” ทำหน้าที่เป็นกริยา คำกริยา “เล่า” เป็นส่วนมูลฐานส่วนหลังของคำประสม หน่วยคำอิสระทั้งสองหน่วยคำเป็นหน่วยคำมีความหมายใกล้เคียงกัน หน่วยคำที่นำมาประกอบกันเป็นหน่วยคำหลักทั้งคู่ คำซ้อน “บอกเล่า” ปรากฏสมำเสมอตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป

โครงสร้างที่ 2 คำประสม : คำประสมจากคำว่า “เล่า” ปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน คือ “เรื่องเล่า” ทำหน้าที่เป็นคำนาม อย่างไรก็ตามการประกอบคำของ “เรื่องเล่า” ในบางบริบทเป็นการเรียงคำในระดับวลี ความหมายที่ปรากฏคำไม่ใช่ความหมายใหม่ แต่เป็นผลรวมทางความหมายในวลีดังตัวอย่าง

(9) สำหรับ “ไอ้ไข่วัดเจดีย์” มีเรื่องเล่าต่อๆ กันมาว่า เป็นเด็กวัดคนหนึ่งในวัดเจดีย์

(Aueaphatiphan (Ed.), 2021)

ตัวอย่างที่ (9) หากนำคำไวยากรณ์ “ที่” แทรกในการประกอบคำของ “เรื่องเล่า” เป็น “เรื่อง[ที่]เล่า” จะไม่ส่งผลต่อความหมายของประโยคซึ่งจะทำให้ “ที่เล่า” กลายเป็นอนุพจนานุกรมศัพท์เท่านั้น

คำประสม “เรื่องเล่า” เทียบเคียงกับคำว่า “narrative” ในภาษาอังกฤษ Oxford advanced learner's dictionary of current English (Hornby, 2015) ให้ความหมายของ “narrative” ไว้ดังนี้

Noun a spoken or written account of events; a story: a gripping narrative.

[mass noun] the narrated part of a literary work, as distinct from dialogue: the dialogue and the narrative suffer from awkward syntax.

ดังนั้น “เรื่องเล่า” จึงมีความหมายเฉพาะมากขึ้น หมายถึง งานวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง อาทิ ชีวประวัติ นิทานปรัมปรา ซึ่งมีโครงสร้างแก่นเรื่อง ขนบของการเล่าเรื่อง และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในเรื่องเล่า

โครงสร้างที่ 3 คำซ้ำ : คำซ้ำปรากฏเพียง 1 รูปเท่านั้น คือ “เล่า ๆ” ทำหน้าที่เป็นกริยา ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 และสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน การนำคำกริยามาซ้ำกันย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย โดยคำซ้ำ “เล่า ๆ” มีความหมายว่าเหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยา “เล่า” เกิดขึ้นหลายครั้ง

กระแสนที่ 3 คำว่า “เล่า” ในนามวลีแปลง นามวลีแปลง มีหน่วยมูลฐานที่ถูกแปลงมักเป็นคำกริยาหรือกริยาวลีซึ่งส่งผลกระทบต่อหน่วยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับกริยาวลี ดังนั้นการแปลงเป็นนามวลีจึงเป็นการเปลี่ยนสถานะจากกริยาไปเป็นนาม ตัวบ่งชี้นามวลีแปลงที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา “เล่า” ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “การ-” และ “คำ-” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 -5 อย่างไรก็ตามนามวลีแปลงที่ปรากฏในแต่ละสมัยมีจำนวนแตกต่างกัน ทั้งนี้นามวลีแปลงของคำว่า “เล่า” มีความหมายเช่นเดียวกับคำกริยา “เล่า” รวมถึงสอดคล้องกับการประสมคำที่มีคำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐาน โครงสร้างของนามวลีแปลงจากคำว่า “เล่า” แบ่งโครงสร้างตามตัวบ่งชี้นามวลีแปลง ดังนี้

โครงสร้างที่ 1 ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “การ-” : ปรากฏร่วมกับคำซ้อน “เล่าเรียน” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เป็นต้นไป ทั้งนี้ในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน มีพลวัตเพิ่มสูงขึ้นโดยปรากฏร่วมกับคำกริยา “เล่า” และคำซ้อนที่มีคำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐาน ได้แก่ การเล่า การเล่าลือ การเล่าขานและการบอกเล่า

โครงสร้างที่ 2 ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “คำ-” : ปรากฏร่วมกับคำประสม “บอกเล่า” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “คำ-” ปรากฏร่วมกับคำซ้อนที่มีคำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐาน ได้แก่ คำเล่าลือและคำเล่าขาน

กระแสนที่ 4 คำว่า “เล่า” ในวลิตายตัว วลิตายตัว (fixed phrases) เกิดจากกระบวนการทำให้กลายเป็นสำนวน วลิตายตัวพบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เป็นต้นไป แบ่งโครงสร้างดังนี้

โครงสร้างที่ 1 กริยา “เล่าสู่กันฟัง” : ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ทำหน้าที่เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ‘พูด,บอก’ ‘แลกเปลี่ยนความคิดเห็น’ และ ‘ได้ถาม’ เป็นการขยายความหมายจากคำกริยา “เล่า” ใช้ในการสื่อสารทางเดียวหรือการสื่อสารสองทางก็ได้ ดังตัวอย่าง

(10) บทความนี้จะนำเกร็ดความรู้จากจารึกหลักอื่นมาเล่าสู่กันฟังบ้างจะกล่าวถึงจารึกพ่อขุนรามคำแหง เพียงว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1826

(Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

โครงสร้างที่ 2 ___ + แล้ว + ___ + “เล่า” : คำว่า “เล่า” ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของโครงสร้าง แสดงความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ คือ ความหมายแสดงการเกิดซ้ำของนามวลีหรือเหตุการณ์ในกริยาวลี โครงสร้างย่อยนี้แบ่งเป็น 4 โครงสร้างย่อย ตามชนิดของคำที่นำมาประกอบสร้าง ดังนี้

1. **กริยา + แล้ว + กริยา + “เล่า” :** ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 มีคำกริยาปรากฏหน้าคำว่า “แล้ว” และ “เล่า” โดยคำกริยาที่ปรากฏเป็นคำกริยาเดียวกัน คำว่า “เล่า” ที่ปรากฏในโครงสร้างพัฒนาความหมายไปไกลจากความหมายประจำคำ ทำให้คำว่า “เล่า” เป็นวลิตายตัวที่มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ เช่น “กินแล้วกินเล่า” “บอกแล้วบอกเล่า” “ห้ามแล้วห้ามเล่า” เป็นต้น

2. นาม + แล้ว + นาม + “เล่า” : ปรียบพจน์มีค่านามปรากฏหน้าคำว่า “แล้ว” และ “เล่า” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 เป็นต้นไป เช่น “เดือนแล้วเดือนเล่า” “ปีแล้วปีเล่า” “วันแล้ววันเล่า” เป็นต้น

3. ลักษณนาม + แล้ว + ลักษณนาม + “เล่า” : ปรียบพจน์มีคำลักษณนามปรากฏหน้าคำว่า “แล้ว” และ “เล่า” แม้ว่าคำลักษณนามหลายคำในภาษาไทย มีรูปเดียวกับค่านาม เช่น คน วัน ช่างหลวง แต่โครงสร้าง ลักษณนาม + แล้ว + ลักษณนาม + “เล่า” แตกต่างจาก นาม + แล้ว + นาม + “เล่า” คือ วลีตายตัวในโครงสร้างนี้จะมีนามวลีปรากฏหน้าหน้าเสมอ ดังตัวอย่าง

(11) นอกจากไส้เดือนตาบอด ตัวแล้วตัวเล่า ที่หลงทางอยู่กลางเขาวงกตที่มันซุดเอาไว้อเอง

(Nitiprapha, 2015)

ตัวอย่างที่ (11) ปรากฏวลีตายตัว “ตัวแล้วตัวเล่า” ทำหน้าที่ขยายนามวลี “ไส้เดือนตาบอด” มีความหมายแสดงการเกิดซ้ำหรือการมากจำนวน คือ ไส้เดือนตาบอดมีจำนวนหลายตัว

โครงสร้างที่ 3 ดัชนีปริจเฉท “มิน่าเล่า” และ “มิน่าละ” : วลีตายตัวที่เป็นดัชนีปริจเฉท “มิน่าเล่า” เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็น “มิน่าละ” ในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน วลีตายตัวดังกล่าว มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติแสดงการบอกสาเหตุ โดยปรียบทหน้าดัชนีปริจเฉท คือ สาเหตุ และปรียบทหลังดัชนีปริจเฉทเป็นผลลัพธ์ มักใช้กับเหตุการณ์ที่หน่วยประธานรู้เหตุการณ์ภายหลัง ดังตัวอย่าง

(12) เวลาชดแกลงเสียง เล่นเอาเหงื่อซึมได้เหมือนกัน ก็ร้อนทั้งกระชาย ทั้งพริกไทยปน มิน่าเล่า คนโบราณเขาถึงได้ชดแกลงเสียงเรียกน้ำนม

(Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

(13) “แม่ก็ไม่ว่าจะทำยังไงดีกว่านี้ เพราะตัวเองต้องหากิน งานที่แม่ทำนี้ไม่ใช่เหนื่อยน้อย ๆ...” นิพพามองดูด้านหลังของมารดา “มิน่าละ แม่ยังพริ้งกว่าใคร ๆ ที่วัยเดียวกัน”

(Asoksin (Alias), 1978)

ตัวอย่างที่ (12) มีปรียบทอาการหลังรับประธานแกลงเสียงเป็นสาเหตุ และปรียบทการรับประธานแกลงเสียงของคนโบราณเป็นผลลัพธ์ และตัวอย่างที่ (13) มีปรียบทการดูแลตัวเองของแม่เป็นสาเหตุ และปรียบทแม่มีรูปร่างที่ดีกว่าผู้หญิงในวัยเดียวกันเป็นผลลัพธ์

โครงสร้างที่ 4 ดัชนีปริจเฉท “เอาละ” : ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน ดัชนีปริจเฉท “เอาละ” มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ความหมายแสดงการยุติ เป็นความหมายที่แสดงการจบการสนทนาหรือการบรรยาย รวมถึงสรุปประเด็นของการสนทนาหรือการบรรยายที่เกิดขึ้นก่อนหน้าดัชนีปริจเฉท ดังตัวอย่าง

(14) ผมซักจะเอะใจขึ้นมาเมื่อเวลาผ่านไปพอสมควร แต่ไอ้แก่นไม่โผล่ขึ้นมาจากท้องน้ำเสียที่... หากมันไม่โผล่ขึ้นมา เราจะเคลื่อนตัวกลับบ้านโดยไม่สนใจไยดีมันอีกต่อไป เอาละสิ หรือว่า พรายน้ำได้จับตัวมันไปแล้ว หรือมันอาจอยู่ในท้องเจ้าเหลื่อมยักษ์ซะแล้ว

(Satcharasasin, 2012)

ตัวอย่างที่ (14) เป็นการให้ข้อสรุปว่าสาเหตุที่ “ไอ้แก่น” ไม่ขึ้นมาจากน้ำอาจเกิดจากพรายน้ำจับตัวไปหรือตกเป็นอาหารของงูเหลื่อมยักษ์

ความหมายแสดงการเริ่มต้น แสดงการเริ่มต้นบทสนทนา มักปรากฏอยู่ช่วงต้นของการสนทนา หากมีประเด็นที่กล่าวถึงก่อนหน้า “เอาละ” จะแสดงความหมายยุติร่วมด้วย แต่ไม่ปรากฏปรียบทอื่นที่เกี่ยวข้อง ความหมายแสดงการยุติ เนื่องจากความหมายนี้ประกอบด้วยปรียบทใหม่หรือเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อนำเข้าสู่การสนทนาเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ต่อไป ดังตัวอย่าง

(15) “สวัสดิ์คุณผู้ฟังทุกท่านคะ ยินดีต้อนรับเข้าสู่คลื่นวิทยุแห่งความเหงากับเพลงเศร้าของเรา **เอาละ** ค่ะ วันนี้เรามีบทเพลงใหม่ ๆ ที่จะมาบรรเลงไปพร้อมกับความเหงา...”

(Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

ตัวอย่างที่ (15) เป็นการใช้ดัชนีปริจเฉทเพื่อนำเข้าสู่ประเด็นในการสื่อสาร คือ การเสนอบทเพลงใหม่ **กระสวนที่ 5** คำว่า “**เล่า**” และ “**ละ**” ทำหน้าที่เป็นคำลงท้าย คำลงท้าย “**เล่า**” สูญสถานะการเป็นคำเนื้อหา และพัฒนาเป็นคำไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์ ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำลงท้าย “**ละ**” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 ทำให้คำลงท้าย “**เล่า**” และ “**ละ**” สามารถปรากฏแทนที่กันได้เมื่อทดสอบโดยใช้วิธีที่มีความหมายเกือบพ้อง มีโครงสร้างดังนี้

กลุ่มที่ 1 คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ที่มีโครงสร้างตรงกัน

โครงสร้างที่ 1 ตัวบ่งชี้คำถาม + “**เล่า**” / “**ละ**” : คำลงท้าย “**เล่า**” ปรากฏร่วมกับตัวบ่งชี้คำถาม โดยเป็นตำแหน่งที่ประชิดกันหรือไม่ก็ได้ ความหมายของคำลงท้าย “**เล่า**” และ “**ละ**” เป็นความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ มี 3 ความหมาย ดังนี้

1. ความหมายแสดงการบอกเล่า มุ่งบอกเล่าหรือเสนอข้อมูลแก่ผู้รับสาร ความหมายดังกล่าวของคำลงท้าย “**เล่า**” ปรากฏทุกสมัยยกเว้นสมัยอยุธยา ขณะที่คำลงท้าย “**ละ**” ปรากฏความหมายนี้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เมื่อคำลงท้าย “**เล่า**” และ “**ละ**” ปรากฏร่วมกับตัวบ่งชี้คำถาม จะใช้เพื่อประกอบการบรรยายหรือการตั้งคำถามที่ผู้ถามเป็นผู้ตอบเองอาจมีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับสารคิดตามหรือเพื่อทบทวนความคิดของผู้ถามเท่านั้น รวมถึงใช้ประกอบในคำตอบ ดังตัวอย่าง

(16) และถ้าไม่ใช่มาลาตี...ใครเล่าคือบุคคลในเสื้อฝนสีดำ...ใครเล่าปัดดอกรำเพยในกระเป่า

(Naya (Alias), 2004)

(17) “รู้เรื่องมหาวิทยาลัยบ้างไหม? เขาใจหยกกันว่ากำลังรวงโรย” “รวงโรยยังงัย?”

“อ้าว! เขาใจหยกกันออก หนังสือพิมพ์ก็ลง เขาว่า จะล้มคณะรัฐสภาสนยังงัยละ”

(Intrasut (Ed.),1927)

2. ความหมายแสดงการชี้แนะ เป็นความหมายที่แสดงความต้องการของผู้ส่งสารที่ประสงค์ให้ผู้รับสารกระทำการบางอย่างผ่านการตั้งคำถามเพื่อให้ตอบและการสั่ง ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนผลัดการสื่อสารหรือผู้รับสารมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น คำลงท้าย “**เล่า**” ในความหมายนี้ปรากฏสมำเสมอตั้งแต่สมัยอยุธยา และคำลงท้าย “**ละ**” ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เป็นต้นไป

(18) เมื่อเปนเหตุดังนี้ที่จะคิดประการใดเล่า พระมหาเทวีจึงทูลว่า จะให้ทหารพันหนึ่งไปตามจับ...

(Phraklang (Hon), 2020)

(19) “ว่าไงอิชาโกะ ลิ่นของหนูหายไปไหนละ? ทำไมหนูไม่ชอบคุณคุณครูใหญ่เสียละจ๊ะ” อิชาโกะจึงรีบทำตาม

(Tsyboi, 1992)

ตัวอย่างที่ (18) มีความหมายแสดงการชี้แนะผ่านการตั้งคำถาม เกิดการเปลี่ยนผลัดการสื่อสารไปที่พระมหาเทวี และพระมหาเทวีให้คำตอบกลับมา และตัวอย่างที่ (19) มีความหมายแสดงการชี้แนะผ่านการสั่ง อิชาโกะมีพฤติกรรมตามมา คือ การชอบคุณครูใหญ่

3. ความหมายแสดงความรู้สึก เป็นความหมายที่บ่งบอกอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติ มีผู้ส่งสารไม่มีเจตนาให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดหรือแก้ไขการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้ ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ในคำลงท้าย “**เล่า**” และสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบันในคำลงท้าย “**ละ**” ดังตัวอย่าง

(20) “ลูกถามทำไมไม่ตอบละจ๊ะ” ซ้อยว่า แล้วหล่อนก็ทำหน้าที่ตอบเสียเอง

(Dokmaisod (Alias), 1998)

โครงสร้างที่ 2 นามวลี + “เล่า” / “ละ” : โครงสร้างนี้ปรากฏทุกสมัยยกเว้นสมัยอยุธยา ขณะที่คำลงท้าย “ละ” ในโครงสร้างนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ความหมายที่พบมีดังนี้

1. ความหมายแสดงการบอกเล่า **นามวลี + “เล่า” / “ละ”** ปรากฏความหมายแสดงการบอกเล่า โดยเป็นการเปลี่ยนหรือนำเข้าสู่ประเด็นการสนทนาหรือการสื่อสาร ดังตัวอย่าง

(21) พระนางเจ้าแผ่นดินเล่า จะเสด็จไปณที่ไกลพระนคร ก็มีได้เสด็จโดยขบวนพยุหยาตรา

(Phraklang (Hon), 2020)

ตัวอย่างที่ (21) คำลงท้าย “เล่า” ปรากฏหลังนามวลี “พระนางเจ้าแผ่นดิน” เพื่อตั้งประเด็นสนทนาเกี่ยวกับ “พระนางเจ้าแผ่นดิน” โดยให้ข้อมูลส่วนอื่น ๆ ประกอบ คือ พระนางเจ้าแผ่นดินไม่ได้เสด็จทางขบวนพยุหยาตรา

2. ความหมายแสดงการชี้แจง คำลงท้าย “ละ” พัฒนาความหมายไปสู่ความหมายแสดงการชี้แจงผ่านการตั้งคำถาม โดยจะมีบริบทที่เกื้อหนุนก่อนการใช้คำลงท้าย “ละ” ดังนั้นคู่สนทนาจึงเข้าใจได้ว่า ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารในประเด็นใด ความหมายแสดงการชี้แจงในโครงสร้างนี้พบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน

(22) “เอาอย่างนี้ก็ได้อะ ว่านรักคะ ว่านรัก ศรีธธา เพิ่งย้ายมาที่นี้สามเดือน แล้วคุณละ”

“ผมก็เพิ่งย้ายมาเหมือนกัน จากเหนือมาอีสาน ก็ดีครับ สนุกดี ผมชอบที่นี้ละ จริงสิ วันนี้เราไปเที่ยวไหนกันดีครับ” เขาหันมาถามพร้อมกับส่งยิ้มให้

(Nichnita (Alias), 2011)

ตัวอย่างที่ 22 คำลงท้าย “ละ” ปรากฏหลังนามวลี “คุณ” เพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับการย้ายงาน ซึ่งมีบริบทเกี่ยวกับการย้ายงาน ดังนั้นคู่สนทนาจึงให้คำตอบเกี่ยวกับการย้ายงาน พร้อมกับให้ข้อมูลอื่นประกอบ

โครงสร้างที่ 3 อนุพากย์ + “เล่า” / “ละ” : คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ปรากฏร่วมกับอนุพากย์นามและอนุพากย์วิเศษณ์ คำ “เล่า” ที่ปรากฏร่วมกับอนุพากย์ปรากฏในทุกสมัยยกเว้นสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน โดยมีความหมายแสดงการบอกเล่า ขณะที่ “ละ” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 เป็นต้นไป ซึ่งมีความหมายแสดงการชี้แจงผ่านการตั้งคำถามและการสั่ง ดังตัวอย่าง

(23) ครั้นท้าวเธอจะทักท้วงห้ามปรามเล่า ก็ดูเป็นการไม่บังควร ในที่สุดท้าวเธอก็อนุญาตให้ตามคำขอร้องของห้าพี่น้อง

(Thakoonrachainsingha, 1977)

(24) “แล้วถ้าคุณพ่อของคุณถามถึงละคะ” เพกาซัดไม่สบายใจ เพราะไม่ยอมมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าเหวินเยี้ยอีก “ผมจะจัดการเรื่องนี้เองครับ” น้ำเสียงของเขาหนักแน่น

(Phongsakorn (Alias), 2011)

ตัวอย่างที่ (23) “เล่า” ปรากฏหลังอนุพากย์ “ครั้นท้าวเธอจะทักท้วงห้ามปราม” แสดงความหมายการบอกเล่า โดยให้ข้อมูลเพิ่มเติม คือ การทักท้วงห้ามปรามเป็นสิ่งที่ไม่สมควร และตัวอย่างที่ (24) “ละ” ปรากฏหลังอนุพากย์ “ถ้าคุณพ่อของคุณถามถึง” เพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับความเห็นของเจ้าเหวินเยี้ย อย่างไรก็ตามคู่สนทนาไม่ได้ตอบตรงประเด็น แต่เลี่ยงตอบไปว่าจะเป็นผู้จัดการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเอง บริบทคือ ความขัดแย้งระหว่างผู้ถามกับเจ้าเหวินเยี้ย

เมื่อคำว่า “ละ” ปรากฏร่วมกับอนุพากย์ ทำให้คำลงท้าย “ละ” ทำหน้าที่ใกล้เคียงกับตัวบ่งชี้คำถาม เนื่องจาก “ละ” สามารถใช้ตั้งคำถามแก่คู่สนทนา อย่างไรก็ตามการใช้คำลงท้าย “ละ” ในโครงสร้างนี้จะต้องอาศัยบริบทหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าการใช้คำลงท้ายดังกล่าว ซึ่งจะทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกันว่าต้องการสื่อสารประเด็นใด

กลุ่มที่ 2 คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ที่มีโครงสร้างต่างกัน

โครงสร้างที่ 4 คำเชื่อมอนุพากย์ + “เล่า” : คำลงท้าย “ละ” ไม่ปรากฏในโครงสร้างนี้ คำเชื่อมอนุพากย์ที่พบ คือ “อนึ่ง” ซึ่งพบในสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 เท่านั้น มีความหมายแสดงการบอกเล่า ดังตัวอย่าง

(25) อนึ่งเล่าแพทย์ผู้เฒ่าที่ชำนาญในลักษณะโรค แลสรรพคุณแห่งยานั้นก็มีอยู่น้อย...

(The Division of Protection of Wisdom of Thai Traditional Medicine and Thai Folk, 2007)

คำว่า “เล่า” มีพัฒนาการทางหน้าที่และความหมายอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สุโขทัยถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของคำว่า “ละ” ด้วย ทำให้คำว่า “ละ” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์เท่านั้น ดังนั้นคำว่า “ละ” จึงไม่มีความหมายประจำคำ และมีเพียงความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความสูงจึงจะสื่อความหมายได้ชัดเจน

อภิปรายผล

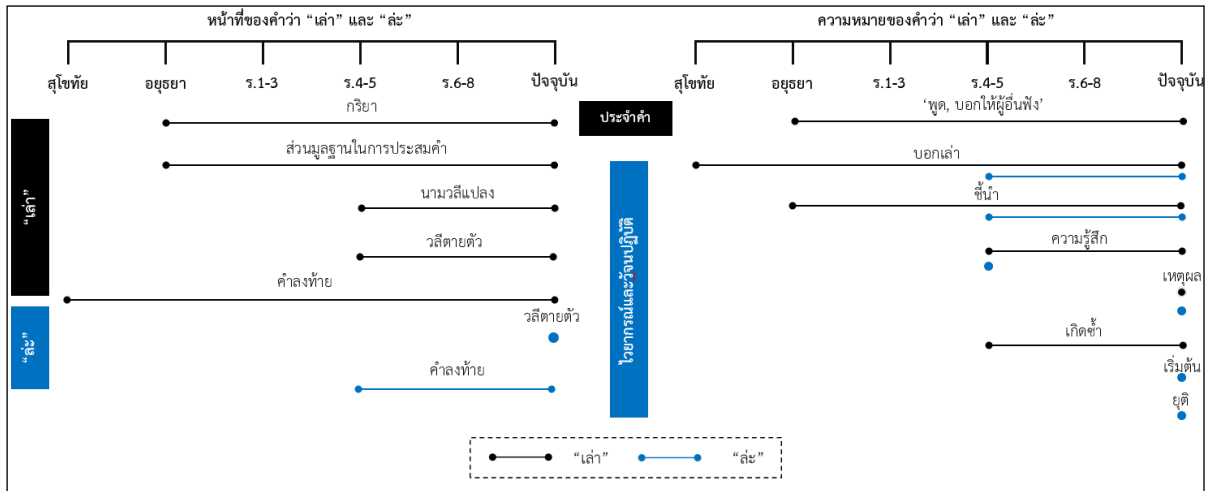
คำว่า “เล่า” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาไม่พบในสมัยสุโขทัย ไม่ได้ชี้ชัดว่าผู้ใช้ภาษาในสมัยดังกล่าวจะไม่ใช้คำกริยา “เล่า” เพียงแต่คำกริยาดังกล่าวไม่ได้รับการบันทึกในเอกสารที่ศึกษา Hopper & Traugott (2003) อธิบายว่า คำไวยากรณ์ พัฒนามาจากคำเนื้อหา จึงนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่า คำกริยา “เล่า” ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยและพัฒนาไปเป็นคำลงท้ายในสมัยเดียวกัน

วลิตายตัว ___ + แล้ว + ___ + “เล่า” สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sriprasit, (2003) พบโครงสร้างกริยา + แล้ว + กริยา + เล่า เป็นโครงสร้างแรก ในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 อย่างไรก็ตามการศึกษาของ Sriprasit, (2003) ไม่ปรากฏโครงสร้าง ลักษณะนาม + แล้ว + ลักษณะนาม + เล่า เป็นโครงสร้างที่แตกต่างจาก นาม + แล้ว + นาม + เล่า เนื่องจากโครงสร้างของคำลักษณะนามจะปรากฏนามวลีก่อนโครงสร้าง ดังนั้นคำลักษณะนามจึงทำหน้าที่บอกลักษณะของนามวลีด้านหน้า

เมื่อคำว่า “เล่า” พัฒนาไปเป็นคำว่า “ละ” เกิดการสูญเสียความหมายประจำคำ พัฒนาการของคำว่า “ละ” เป็นผลสืบเนื่องจากสถานะทางไวยากรณ์ของคำว่า “เล่า” เนื่องจากคำกริยาและคำลงท้าย “เล่า” ปรากฏพร้อมกันตามระยะเวลาที่ศึกษา จากนั้นคำกริยา “เล่า” ขยายหน้าที่ไปสู่ส่วนมูลฐานในการประสมคำ และวลิตายตัว “เล่าสู่กันฟัง” ซึ่งยังมีความหมายประจำคำ คำว่า “เล่า” มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ เมื่อถูกใช้เป็นคำลงท้ายตั้งแต่สมัยสุโขทัย รวมถึงวลิตายตัวในโครงสร้างอื่น ๆ ได้แก่ ___ + แล้ว + ___ + “เล่า” ดั้งเดิมปริเฉท “มิน่าเล่า” “มิน่าละ” และ “เฮาละ” แสดงให้เห็นการพัฒนาจากคำว่า “เล่า” ไปเป็น “ละ” เนื่องจากสามารถปรากฏในโครงสร้างใกล้เคียงกัน คำว่า “ละ” มีลักษณะพิเศษ คือ พบในโครงสร้างที่มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในคำอื่น ๆ อาทิ “ที่” (Kullavanijaya, 2008) “เป็น” (Jaratjarungkiat, 2012) “ตัว” (Yuttapongtada, 2012) และ “ใคร” (Iamsa-ard, 2020) เป็นต้น

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ทั้งสองด้าน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 พัฒนาการทางหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ”

พัฒนาการด้านหน้าที่ พบว่า สมัยสุโขทัย คำว่า “เล่า” ปรากฏเพียงหน้าที่เดียว คือ คำลงท้าย สมัยอยุธยาและรัชกาลที่ 1 – 3 พบทั้งสิ้น 3 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำและคำลงท้าย สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เป็นต้นไป พบทั้งสิ้น 5 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำ วลิตายตัว นามวลีแปลง และคำลงท้าย คำว่า “ละ” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 ทำหน้าที่เป็นคำลงท้าย และในสมัยรัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน มีหน้าที่เพิ่มขึ้น คือ วลิตายตัว

พัฒนาการด้านความหมาย พบว่า สมัยอยุธยาเป็นต้นไป ปรากฏความหมายประจำคำ ‘พูด, บอกให้ผู้อื่นฟัง’ ความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติประเภทความหมายแสดงการบอกเล่าและการขึ้นาของคำว่า “เล่า” พบตั้งแต่สมัยสุโขทัย และคำว่า “ละ” พบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-5 ความหมายแสดงความรู้สึกของคำว่า “เล่า” พบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เป็นต้นไป ขณะที่คำว่า “ละ” พบในสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เท่านั้น ความหมายแสดงเหตุผลของคำว่า “เล่า” และ “ละ” ความหมายแสดงการเริ่มต้น และความหมายแสดงการยุติของคำว่า “ละ” ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 9 – ปัจจุบันเท่านั้น และความหมายแสดงการเกิดขึ้นพบในคำว่า “เล่า” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ พัฒนาการด้านหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย- ปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ในการจัดทำหรือชำระพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหรือพจนานุกรมภาษาไทยเล่มอื่น ๆ ซึ่งมักจะบัญญัติให้คำว่า “เล่า” และ “ละ” เป็นคำวิเศษณ์ รวมถึงประยุกต์ในระบบการแปลภาษาของแอปพลิเคชันสำหรับการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอื่น ๆ และใช้ในการสอนและการจัดทำหนังสือเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เนื่องจากคำลงท้ายเป็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทยเช่นเดียวกับคำว่า /lah/, /le/ และ /lor/ ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษในประเทศสิงคโปร์ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จะเอื้อประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง เนื่องจาก “เล่า” และ “ละ” จะต้องพิจารณาจากบริบทอันเกี่ยวข้องไปยังความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้พจนานุกรมไทยระบบการแปลภาษา และการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติเป็นระบบมากขึ้น สำหรับประเด็นในการวิจัย

ครั้งต่อไปควรวิจัยเกี่ยวกับคำลงท้ายอื่น ๆ ในภาษาไทย เนื่องจากคำลงท้ายแสดงความหมายบางประการแก่ประโยค เช่น บอกความอ่อนน้อมหรือขอร้อง บอกการสั่ง เป็นต้นและศึกษาเปรียบเทียบคำลงท้ายในภาษาไทยกับภาษาอื่น ๆ ในตระกูลไท-กะได เพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ในตระกูลภาษาเดียวกัน นำไปสู่การศึกษาแบบลักษณะภาษาและสากลลักษณะ

References

- Asoksin, K. (Alias). (1978). *Namdokmai*. Bangkok: Chokchaithawes.
- Aueaphatiphan, S. (Ed.). (2021). *Khaosod Online*. Retrieved from <https://www.khaosod.co.th>.
- Auppakitsinlapasan, Phya. (2003). *Thai Grammar*. Bangkok: Thaiwattanapanit.
- Caswell, J. and J.H. Chandler. (2001). *A dictionary of the Siamese language*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Damrong Rajanuphap, Prince. (1946). *Thiawmueangphama*. Bangkok: Fine Arts Department.
- _____. (2545). *Nithan Boranakadee*. Bangkok: Bannakit.
- Dokmaisod (Alias). (1998). *Nuengnairoi*. Bangkok: Bannakit.
- Faculty of Arts Chulalongkorn University. (2007). *TNC: THAI NATIONAL CORPUS*. Retrieved from <http://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc/>.
- Fine Arts Department. (2012). *Traibhumikatha*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Hopper, P. J., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hornby, A. S. (2015). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of current English*. (9th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Iamsa-ard, A. (2020). *A Diachronic Study of the Word /khrāj/*. (Master of Arts Thesis), Kasetsart University, Program in Thai.
- Intrasut, T (Ed.). (1927). *Mahawitthayalai*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Jaratjarungkiat, S. (2012). *The development of the Word /pen/ in Thai*. (Doctor of Philosophy Thesis), Chulalongkorn University, Program in Thai.
- Jarungkitanan, W. (2008). *Maebia*. Bangkok: Praew.
- Kullavanijaya, P. (2008). a Historical Study of /thii/ in Thai. In A. Diller, J. Edmonson, & Y. Luo (Eds.). *The Tai-Kadai Languages* (pp. 455-467). New York: Routledge.
- Maha Vajirunhis, Prince. (2007). *The letter of Prince Maha Vajirunhis*. Bangkok: Bannakit.
- Matichon. (2017). *Silpawattanatham Journal*. Retrieved from <https://www.silpa-mag.com/>.
- Naya (Alias). 2004. *Ramphoeidoksutthai*. Bangkok: Phueandee.
- Nichnita (Alias). (2011). *Longklinchan*. Bangkok: Fin book.
- Nitiprapha, V. (2015). *Saidueantabotnaikhaowongkot*. Matichon.
- Panthumetha, N. (2015). *Waiyakorn Thai*. Bangkok: Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Phanupong, W. (1995). *The Structure of Thai*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Phongsakorn (Alias). (2011). *Kiphao*. Bangkok: Groove Publishing.

- Phraklang (Hon), Duke. (1972). *Samkok*. Bangkok: Silpabannakan.
- _____. (2020). *Rajathiraj*. Nonthaburi: Sripanya.
- Prasitrattasinthu, A. (2010). *Part of Speech in Thai Language: Syntax Analysis*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Rangsit, V., H.S.H. (1969). *Go to USA B.E. 2503*. Bangkok: Phrachan.
- Satchasarasin, W. (2012) *We forgot something*. (13 ed.). Bangkok: Nakorn.
- Sriprasit, M. (2003). *A diachronic study of /laeaw/, /yuu/ and /yuulaeaw/*. (Master of Arts Thesis), Chulalongkorn University, Program in Thai.
- Thakoonrachainsingha. (1977). *Mahabharatayuth*. Bangkok: Klangwittaya.
- The Division of Protection of Wisdom of Thai Traditional Medicine and Thai Folk. (2007). *The Medicine Treatise of King Rama II*. Bangkok: Ministry of Health.
- Thepayasuwan, B., M.L. (1977). *Chaknuengnaicheewit*. Bangkok: Bannakit.
- The Royal Institute. (2013). *The Royal Institute Dictionary B.E. 2554*. Bangkok: Nanmeebooks.
- Thomson, L. C. (1965). *A Vietnamese Grammar*. Seattle: University of Washington Press.
- Tsyboi, S. (1992). *Yisibsiduangta* (K. Amorntat, Trans.). Bangkok: Pradulai.
- Varotsikkhadit, U. (1999). *Thai Grammar in Linguistics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Yuttapongtada, M. (2012). *Function and Semantic Extension of the Word /tua/ from the Sukhothai Period to B.E. 2551*. (Doctor of Philosophy Thesis), Kasetsart University, Program in Thai.

